

Flakstadmåsan Ø (Kortbekken)**

Referansedata

Fylke:	Akershus	Prosjektilhørighet:	Frivilligvern 2004
Kommune:	Nes	Inventør:	TEB, TEB
Kartblad:		Dato feltreg.:	14.01.05
UTM:	Ø:629500, N:6673126	Areal:	152 daa
H.o.h.:	100-200moh		
Vegetasjonsone:	Sørboreal		
Vegetasjonseksjon:	OC-Overgangsseksjon		

Sammendrag

Lokaliteten består av en bekkeslette med meandrerende (slyngende) bekkeløp og fattig til rik gransumpskog, samt elementer av svartor- og gråorsumpskog. Langs bekken er det en spesiell utforming av gransumpskog med elementer fra lågurt- småbregne- høystaude- og rik sumpskog. Sumpskogen har gammelskogspreg med en del læger i ulik grad av nedbrytning. Det er registrert enkelte regionalt sjeldne og rødlistede sopp- og lavararter knyttet til gran-læger og til enkelte eldre rikkbarkstrær.

Lokaliteten utgjør en av de mer velutviklede, rike, lite påvirkede gransump-skogene i regionen, og er gitt regional verdi.

Feltarbeid

Det ble gjennomført én dags feltarbeid. Lokaliteten er godt kartlagt tidligere, og hovedhensikten var å skaffe seg en oversikt, samt vurdere verdisetting og avgrensning.

Tidspunkt og værets betydning

Registreringen ble foretatt vinterstid, men med snøbar mark, og dermed rimelig gode muligheter til å vurdere skogsvegetasjonen (som her i stor grad består av vintergrønne arter).

Utvelgelse og undersøkelsesområde

Flakstadmåsan Ø ble registrert som nøkkelbiotop i 1998 (Dahl & Heggland 1999), og er siden inkludert og prioritert i MiS- og Naturtype-kartlegging i Nes (Reiso 2004 a,b). Lokaliteten er gitt høy verddivurdering i forbindelse med MiS (Viktig - B-område), og ble inkludert som et frivillig vern-objekt for faglig vurdering vinteren 2004/2005 pga. et mulig makeskifte for grunneier.

Beliggenhet

Lokaliteten ligger 3 km vest for Vormsund, rett nord for Grenimåsan naturreservat og rett øst for Flakstadmåsan, og utgjør arealer langs den øvre delen av Kortbekken.

Naturgrunnlag

Topografi

Kortbekkens øvre løp danner en svak, ca. 50 m. bred forsenkning med flommarker ("bekkeslette") mellom store flater med h.h.v. høymyr (Flakstadmåsan-Grenimåsan på vestsiden) og skogkledd fattigmyr-høymyr (på østsiden mot Vaksland-Myrstad og sørover). Bekken har et fall på 5-6 m på den undersøkte, snaut 600 m. lange strekningen, og slynger seg i meandrerende buer over "bekkesletta". Substratet er helt finkornet, grå silt (-leire). Bekken har gravd seg ned 40-50 cm, slik at de øvre jordlag langs bekken kan være drenert i perioder, og nærmer seg karakter av overflommet fastmark, mens enkelte forsenkninger (bl.a. med bekketilsig fra myrene på sidene) kan være mer eller mindre permanent vannfylt. Det er betydelig påleiring av finkornet flom-materiale i de nærmeste meterene langs bekken.

Geologi

Lokaliteten tilhører de store løsmasse-avsetningene på Romerike, som i området består av finkornete sedimenter (silt, muligens noe leire). Underliggende berggrunnen (grunnfjell) påvirker neppe lokaliteten.

Vegetasjonsgeografi

Vegetasjonseksjon: OC-Overgangsseksjon, vektasjonsone: sørboreal 100% (150 daa) .

Etter region-kartet i Moen 1998 tilhører områdene langs Vorma den sørboreale vegetasjonssonen, men ligger nær grensen mot den boreonemorale sonen.

Klima

Området har et klima som antas å være representativt for de lavereliggende delene av østre Akershus langs de store elvene. Mikroklimaet på bekkesletta er fuktig, preget av relativt tett, fuktig sumpskog.

Økologisk variasjon

Variasjonen i topografi og vegetasjonsutfominger er relativt liten innenfor det ganske homogene bekkeslette-området. Det er imidlertid en god del mikrohabitat-variasjon langs gradienter bl.a. i sedimentasjon, overflomming, stagnerende/ikke stagnerende grunnvann.

Vegetasjon og treslagsfordeling

Bekkesletta er dominert av rik til fattig gransumpskog med innslag av bjørk. Dessuten er det elementer av oresumpskog i form av gråor-heggeskog flekkvis langs bekken og på noen sterkt forsumpete flater (med ikke helt stagnerende grunnvann), og dessuten et par fragmenter av fattig svartorsumpskog på stagnerende, svært våte partier.

Den rike gran(gråor)sumpskogen opptrer i en spesiell utforming som er karakterisert av en blanding av vegetasjonselementer fra lågurt-, småbregne- høystaude- og rikere sumpskog. Den rike sonen domineres av gaukesyre og kråkefotmose, kravfulle sumparter som enghumbleblom, vendelrot, mjøddurt og fagermoser, og lågurter som olavstake og legeveronika. De helt fattige partiene er dominert av torvmoser.

Skogstruktur og påvirkning

Lokaliteten har gammelskogspreget med en del gammel, grov gran, bjørk og stedvis mye (mosegrodde) granlæger i alle nedbrytningsstadier. Enkelte gamle trær av osp og svartor forekommer også. De store rotveltene er viktig økologisk ved at de blottlegger store siltflater som begunstiger kravfulle sumpplanter og moser. Et par steder er det observert full sammenbruddsfase på skogen, med større åpninger og med gran-foryngelse på rotveltene.

Kjerneområder

I det følgende listes informasjon om de avgrensede kjernelokalitetene i området Flakstadmåsan Ø (Kortbekken). Nummereringen referer til inntegninger vist på kartet.

1 Flakstadmåsan Ø

Naturtype:	Rikere sumpskog -	UTM:	Ø:629479, N:6673126
BMVERDI:	B	Hoh:	170-180 moh
Areal:	152daa		

"Bekkesletta" er her velutviklet, med meanderende (slyngende) løp nesten hele veien. Hele sletta kan betraktes som flommark. Kombinasjonen av en viss, sesongmessig uttørking i de øverste siltlagene og en betydelig påleiring i flom-perioder gjør at humuslaget er meget tynt særlig langs bekken. Lengre ut på bekkesletta er imidlertid en del partier sterkt forsumpet eller står under vann (bl.a. der det kommer ned sig fra myrene), og disse partiene har gjerne mer torvdannelse og er helt fattige.

Grana dominerer, og brer røttene sine ut helt i overflata, som gir store, eksponerte siltflater ved rotvelt (som det er mange av). Noe furu forekommer, men mest i skråningen og på de tiliggende myrflatene. En del bjørk opptrer på fattig, sterk forsumpet mark. Langs bekken er det stedvis en del gråor, som også opptrer på enkelte overflommingsflater (mest på østsida). Det er videre observert 3-4 svartorer på helt fattig, våt sump med noe tuedannelse. Noen få osper står i skråningen ned mot bekkesletta.

Langs bekken er det en spesiell, artsrik vegetasjonsutforming som kan betegnes som middels (elektrolytt)rik og middels fuktig, og er karakterisert av en blanding av vegetasjonselementer fra lågurt-, småbregne- høystaude- og rikere sumpskog. Den rike sonen domineres av gaukesyre, dernest av sumparter som enghumbleblom, krypsoleie, sølvbunke, vendelrot, mjøddurt og størnese (noen ytterligere trolig nedvisnet vinterstid). Her er også lågurt-arter som olavstake (lokalt vanlig), blåkoll og legeveronika. Rikere, sterkt forsumpete partier kan ha skogsivaks og mannasøtgras (sistnevnte går også ut i bekken, - som ellers har lite vegetasjon pga. ustabil substrat). Det skal også være observert myrkongle her. Videre er det et innslag av småbregner og broddtelg. De helt fattige partiene er dominert av bl.a. torvmoser, enkelte starrarter og lyssiv.

De bekkenære partiene har også en rik moseflora, bl.a. med mye kråkeformose og stedvis fagermoser og *Atrichium undulatum*. Rike overflommingspartier kan være dominert av palmemose.

Skogstrukturen har et betydelig gammelskog-naturskogspreget, med fleraldret-flersjiktet bestand med en del gammel, grov gran. Stedvis er det lag på lag med betydelig nedbrutte læger til ferske vindfall (mest lite nedbrutt). Mange læger er sterkt mosegrodde i det fuktige miljøet, men det er også tørre, avbarkede læger (som har tørket på rot). De store rotveltene utgjør en viktig økologisk faktor ved at de blottlegger store siltflater som begunstiger kravfulle sumpplanter og moser. Nede på selve bekkesletta er det ikke godt å få øye på stubber, men en del observert i skråningene rundt. Kun et par steder er det observert full sammenbruddsfase på skogen, med større åpninger og med gran-foryngelse på rotveltene. Enkelte grove bjørker forekommer (5 trær større enn 130 cm i omkrets). Furu opptrer mest med mindre dimensjoner. Enkelte furulæger er også observert. Gråora virker stedvis gammel med noe gadd og læger, men mye er smådimensjonert (de grovste er 10-15 cm i dam.). Én grov, hul svartor forekommer, samt noen mindre. Tre-fire osper er observert, hvorav én på 40 cm, og én småvokst, gammel med velutviklet neverlavsamfunn (med grynvenge) og rikbarksmoser. Enkelte gamle rognere med rikbarksamfunn er også observert.

Et mindre bestand er avvirket i midtpartiet.

Skråningene langs bekkesletta er dominert av bærlyngbarblandingskog, med overganger mot blåbærgranskog; begge typer sterkt dominert av etasjemose, stedvis lyngdominert. I små forsenkninger er det torvmosedominans.

Stedvis danner toppen av skråningen en smal rygg som rager høyere opp enn myrlandskapet på begge sider. Her kan det her være innslag av lyse laver og furudominans. Det er en del spor av stubber. Noe furu er grov, men neppe svært gammel.

Artsmangfold

Lokaliteten har et relativt høyt mangfold av karplanter og moser knyttet til rike, svakt fuktige til sterkt forsumpete miljøer. Videre er her verdifulle elementer også av vedboende sopp og neverlav og moser på rikbarkstrær.

Ansamlingene av læger i ulike nedbrytningsstadier gir potensiale for en rik flora vedboende sopp (og insekter). Nedbrytningen skjer imidlertid fort i det fuktige miljøet, og ser ut til å være dominert av generalister som rødbrandkjuke og rekkekjuke. Det er imidlertid registrert to rødlistearter på granlæger; rosekjuke (*Fomitopsis rosea*) og granrustkjuke (*Phellinus ferrugineofuscus*), og videre er registrert den relativt sjeldne *Antrodia xantha* på furulæger. På enkelte gamle ospe- og rognetrær i skråningen mot bekkesletta forekommer elementer av rikbarksflora av moser og lav, bl. a. med neverlaven grynvrøge (*Nephroma parile*).

Av rike/sjeldne vegetasjonstyper må framheves rike, flommarkspregete utforminger av gransumpskog som har preg av sesongfuktige forhold, med tynn humus og med blanding av sump og fastmarksarter. Her er også fragmenter av svartor-sumpskog.

Biomangfoldet i bekken er ikke nærmere registrert, men bør kunne huse spesielle biosamfunn knyttet til siltbekker med noe elektrolyttrikere vannkvalitet og liten forurensning.

Tabell: Artsfunn i Flakstadmåsan Ø (Kortbekken). Kolonnen Totalt antall av art summerer opp antall funn innenfor området. 0 betyr at artsfunnet ikke er tallfestet, men begreper som mye, en del, sparsomt, spredt o.l. er brukt. Det store tallet i kolonnen Funnet i kjerneområde henviser til hvilke kjerneområder arten er funnet. Det lille tallet angir hvor mange funn som er gjort i hvert kjerneområde. 0 betyr tekstlig kvantifisering. Små tall uten kjerneområdenummer angir funn utenfor kjerneområder.

Gruppe	Vitenskapelig navn	Norsk navn	Rødliste-status	Totalt antall av art	Funnet i kjerneområde (nr)
Bjørkefamilien	<i>Alnus glutinosa</i>	Svartor		0	0
Vintergrønnfamilien	<i>Moneses uniflora</i>	Olavsstake		0	0
Busk- og bladlav	<i>Nephroma parile</i>	Grynvrøge		0	0
Sopp markboende	<i>Clitocybe radicellata</i>	Vårtraktsopp		0	0
Sopp vedboende	<i>Antrodia xantha</i>	Rutetømmersopp		0	0
	<i>Fomitopsis rosea</i>	Rosenkjuke	DC	0	0
	<i>Phellinus ferrugineofuscus</i>	Granrustkjuke	DC	0	0

Avgrensning og arrondering

Avgrensningen følger naturlig eiendomsgrensa og MiS-biotop-grensa i vest, hustomter i nord, og eiendomsgrensa og reservat-grensa i sør. I øst er det foreslått tatt med små arealer med fastmarksskog og myrskog for å jevne ut den opprinnelige, svingete nøkkelbiotopgrensa som følger bestandsgrensene i kanten av bekkesletta.

Andre, tilliggende MiS/Naturtype-biotoper

Her er inkludert en kort beskrivelse og vurdering av MiS/Naturtype-arealer som ligger inntil forslaget.

De øverste 300 meterene av Kortbekken nedstrøms verneforslaget (inn på naboeiendommen) er inkludert i MiS-biotopen/Naturtykelokaliteten Flakstad-måsan Ø. Denne sørøstre delen av MiS-biotopen (langs Grenimåsan NR) har store likheter med den nordvestre, men er et hakk mer kulturpåvirket, og er isolert sett som kjerneområde vurdert som C-område (*). Landskapsmessig/arronderingsmessig så vel som biologisk vil det være naturlig å inkludere dette i et eventuelt verneområde. (Bekkedraget sør for MiS-biotopen er ikke vurdert her.)

Bekken som kommer inn fra nord-nordøst ved nordenden av Grenimåsan NR har fattige kantsoner, og her går kulturmarka helt inntil. Dette sideløpet med en litt videre sump lengre opp var også tatt med i den opprinnelige MiS-biotopen, men dette er her vurdert som lite verdifullt, med fattig vegetasjon og uten gammelskogs-elementer.

Flakstadmåsan rett vest for det foreliggende forslaget er også inkludert som en Naturtype-lokalitet. Denne store, velutviklede, konsentriske høymyra ble i sin tid ikke prioritert som myrreservat, sannsynligvis primært pga inngrepsgrad. Det er tatt ut torv i den nordre tredjedelen og grøftet noe helt i sør. Disse forholdene representerer uheldige inngrep i høymyra som landskapsstruktur, men som vegetasjonstype og økosystem er de største delene av høymyra intakt, og grøftene i sør (som er i ferd med å gro igjen) synes i meget liten grad å påvirke dreneringsforholdene innover på myra. Dette myrområdet (nord til torvtekt-området) burde vurderes nærmere for et vern, som kan bindes sammen med (i) foreliggende verneforslag for bekkeslette i øst og (ii) Grenimåsan NR i sørøst. Til sammen vil dette utgjøre et større, sammenhengende myr- og sumpskog-landskap av meget høy verdi.

Vurdering og verdisetting

Lokaliteten utgjør en av de mer velutviklede, rike gransumpskogene i regionen, karakterisert av (i) liten påvirkningsgrad (ikke grøftet), (ii) mye død ved av ulik nedbrytningsgrad, (iii) sjeldne landskapsformer (bekkeslette med meanderende løp på silt-avsetninger), (iv) sjeldne vegetasjonsutforminger (gransumpskog på tynn humus med blanding av rike sump- og fastmarksarter). De fleste rike sumpskogene på løsmasser i regionen er knyttet til leir-ravinelandskapet (disse er gjerne lauv-dominert og betydelig kulturpåvirket), mens det er kjent få rike (gran) sumpskoger fra silt-sand-morene-landskapene i Romerike-området, og enda færre med gammelskogs-preg.

Et forhold som trekker ned, er sparsomhet på regionalt sjeldne og rødlistede arter, både arter knyttet til de naturbetingete, rike forhold og arter knyttet til gammelskogsstrukturer. Dette synes imidlertid å være et ganske gjennomgående trekk ved

de fleste (gran)sumpskoger og ved løsmasseskoger generelt. Et annet vernekriterium som kan trekke noe ned er størrelsen. Imidlertid er det generelt vanskelig å sikre intakte sumpskoger i lavlandet innenfor større områder, og dessuten kan foreliggende forslag sees på som en utvidelse av Grenimosan naturreservat. Her bør en for øvrig vurdere en inkludering av ytterligere arealer av Kortbekkens bekkeslette langs Grenimosan (dvs. resten av nøkkelbiotopen Flakstadmåsan Ø). En inkludering av store arealer med intakt høymyr på Flakstadmåsan vil kunne gi et stort, sammenhengende verneområde.

Sammenfatningsvis konkluderes med at lokaliteten kvalifiserer til regional verdi (en svak **). Den skårer ** bl.a. på rikhet, død ved, * bl.a. på størrelse og arter.

Oppsummering verdisetting

Representativitet: (*) Lokaliteten representerer primært en for regionen sjelden utforming.

Sjeldenhet: (**) Fanger en sjelden terrengform velutviklet bekkeslette med meandrerende bekk på silt-underlag.

Forekomst av sjeldne vegetasjonstyper: (**) Området huser en spesiell utforming av relativt rik gransumpskog, som er karakterisert av mosaikker av sump- og fastmarksarter på tynn humus med betydelig grad av sedimentering. Her er også fragmenter av svartorsumpskog som er sjelden i sørboreal sone.

Biomangfold (arter): (*) Forslaget huser få spesielle, regionalt sjeldne eller rødlistede arter.

Størrelse: (*) Forslaget er lite (men ligger inntil eksisterende reservat).

Urørthet: (**) Sumpskogen er ikke grøftet, og har et betydelig naturskogspreg, som antageligvis skyldes at det er hogd svært lite her de seinere tiårene, samtidig som dette er en skogstype med rask omløpstid, og som raskt (re-)genererer gammelskogsstrukturer.

Potensial for restaurering: (**) Lokaliteten gir muligheter for ytterligere å restaurere naturskogspreg.

Avgrensning for biomangfold, landskapsrom etc. (arrondering): (**) Avgrensning for biomangfold og landskapselementer er god.

Dekning av mangler ved dagens skogvern: (**) Lokaliteten dekker prioriterte naturtyper (rike sumpskoger).

Tabell: Kriterier og verdisetting for kjerneområder og totalt for Flakstadmåsan Ø (Kortbekken). Ingen stjerner (0) betyr at verdien for kriteriet er fraværende/ ubetydelig. Strek (-) betyr ikke relevant. Se ellers kriterier for for verdisetting i metodekapittelet.

Kjerneområde	Urørthet	Dødved mengde	Dødved kont.	Gamle bartrær	Gamle løvtrær	Gamle edelløvtrær	Treslagsfordeling	Variasjon	Rikhet	Arter	Størrelse	Arrondering	Samlet verdi
1 Flakstadmåsan Ø	**	**	*	*	*	0	**	*	**	*	-	-	**
Totalt for Flakstadmåsan Ø (Kortbekken)	**	**	*	*	*	*	**	*	**	*	*	**	**

Referanser

Dahl, K. & Heggland, A. 1999. Nøkkelbiotoper i nes på Romerrike. Nes kommune vest for Glomma. Siste Sjanse-rapport 1999-2.

Reiso, S. 2004. Kartlegging av naturtyper. Verdisetting av biologisk mangfold i Nes kommune i Akershus. Siste Sjanse-rapport 2003-10

Reiso, S. 2004b. Registreringer av livsmiljø i nøkkelbiotoper, Nes kommune vest for Glomma. Siste Sjanse-rapport 2004-1.

Flakstadmåsan Øst, (Nes). Grenser for verneverdig skogområde.

